

84(2=кар)7-5
4-34

кар: 4/118

Ѓзденланы Альберт

Къара
суучукъ

Ёзденланы Альберт

Къара

суучукъ

НАЗМУ КИТАБ

Ставрополь китаб басманы
Къарачай-Черкес бёлюмю
Черкесск — 1991

Китабны тыш суратын
Сиротина В. этгенди.

Кар: 44X

у 4702280200—76 67—91
М 159(03)—90

ISBN 5—7644—0400—8

© Ставрополь китаб басманы
Къарачай-Черкес бёлюмю, 1991

ЧЕКЧИ ДЖАШНЫ ДЖЫРЫ

Джаз келди да, джилек дедим атынга,
Джай келди да, наныкъ дедим атынга,
Кюз келди да, дугъум дедим атынга,
Къыш чилледе баралмайма къатынга.

Бек узакъды экибизни арабыз,
Минг къычырым джол барсам да джетмезча,
Бир джомакълы къалды бизни ортабыз,
Не алим да, билиб, оноу этмезча.

Сабыр атлайд Джангы джылны кечеси,
Сюелеме Джуртиу сакълай мен чекде,
Сагъышымы болмагъанча ёлчеси,
Сорууланы туудурады джюреке:

Ким сакълайды насыб кече къатынгы,
Ким айтады сени ариу атынгы,
Ким сыйлайды сени къутас чачынгы,
Ким сакълайды, талшыб, этер антынгы?

Сюймекликни багъалатсанг джыл ётер,
Къыйнаса да, экинчи да терк кетер,
Сенге нанынг къанатлыча терк джетер,
Халкъ, джыйылыб, экибизге той этер!

Джаз келгенлей, джилек дерме атынга,
Джай келгенлей, наныкъ дерме атынга,

Кюз келгенлей, дугъум дерме атынга,
Къыш чилледе къысылырма къатынга.

«ГУБАДА» САГЪЫШЛА

Меннге, «ЧУРКА» дегенинде старшина,
Тёнгекчик бла джетдиргенме башына.
Ол — санчаства, мен чёгеме «губада»,
Хар сагъышым — къурмач къызгъан табада.

Джюрегими иймез ючюн санчаства,
Санларымы ашырлыкъма дисбатха!
Буду джакълай билгенлигим сыйымы,
Кеч, сен мени, анам, кеч, сен — къыйынлы...

ГОСПИТАЛДА

Джукълаялмай чыкъгъанма тангнга.
Кюн нюрюн теджесе да манга,
Терезем кёзюуде тубаннга
Ушаучанды, къарайма анга...

Ачуну кесимден букъдуруб,
Кесими къатдырыб, мен туруб,
Чынамы терезе тюбюне
Салыб, кёб къарадым тюбюне...

Чапракъла, саргъалгъан чапракъла, —
Джылыугъа кесекге къонакъла,
Башланганды ахыр айыгъыз,
Къалай терк бошалды джайыгъыз?!

Буруласыз агъа тѣбенге, —
...Забагъа, къумурсха тѣбеге...
Боллукълача къабыр къалакъла,
Сиз джатасыз тюшген чапракъла.

Джайда кѣб болсагъыз да, ѳзге
Бюгюн кѣб кѣрюнесиз кѣзге,
Сыйынмазча кѣлге, сабаннга...
Къоранч кѣб кѣрюнемид джаннга?!

Джашаугъа кесекге къонакъла —
Терекде саргъалгъан чапракъла.
Бир къайгъы джесирлей эсими,
Мен излейме сизде кесими.

ЮРЕНИУЛЕДЕ

Джол бошалмай, борбайланы къыяды,
Джюрексиниб, танкны ызьндан сюреме,
Противогаз тылпыууму тыяды,
Сени танкда, байракъныча, кѣреме.

«Артха къалма, сен кесинги къоьгъа ал!» —
Дей, кюлесе, узатаса къолунгу...
Танк тохтайды. Ышарылыб сен: «Сау къал!» —
Дей, тас бола, къысхартаса джолуму.

Чыммакъ тюзню ахырындан кѣз алмай,
Биз барабыз. «Джырла!» — буйрукъ чыгъады.
Джырыбыз да бошалгъынчы, тѣзалмай,
«Хауа!» — буйрукъ солдатланы джыгъады.

Мен акъ къаргъа бауурумдан джатама...
Акъ орунда сен да джата болурса,
Мен сюркелиб къаргъа хапар джазама,
Сен да акъ къагъытха джаза болурса.

КЪАРАУУЛДА ТАНСЫКЪЛАУ

Джелчик, джаным, акъыллы,
Бара эсенг элме,
Тансыкълыкъ саламымы
Бир ала бар биргенге.

Бизни юнню аллында
Ёсед алма терекчик.
Анам чыкъса арбазгъа,
Терекчикни бир ийилт.

ПИСЬМО ДЖАЗ

Сары шинли ноябрны бапшына
Къар къысханды акъ джибекден джаулугъун.
Къайгъы сагъыш орналгъанды бапшыма,
Болгъан кибиб аны меннге джаулугъу.

Ала кёзлю, сары шинли, ариуум,
Юйдемисе, нек джазмайса сен джууаб?
О, нйнансанг къалмагъанды къарыуум,
Эрикгенме «тамблаланы» мен санаб.

Сакъларыкъма, «сюеме»... деб, алай джаз!
Письмо мени табмаса да къайгъырмаз...
Джаш дневальный хорлар ючюн джукъусун,
Окъур, юйге кетген «къартны» пнсьмосун.

ЕС, ТАЙЧЫГЪЫМ!

Ёс, тайчыгъым, къанатлыча азат бол,
Джолда къартха, арыгъаннга къанат бол,
Джюгенингден чырт тутмасын зорлукъ къол,
Къой джол болсун бирде сениге чабар джол!

Ёс, тайчыгъым, дженгил ёс да кючден тол,
Ёсе, кел да Гемудача тулпар бол!
Сениге ат джер Мининги Таудан этерме!
Айылынгы джанкылычдан этерме!

Налынг тюше, мен айны нал этерме,
Нал чюйлени кюн таякъдан этерме!
Сени нчер сууунгу бал этерме,
Сениге зынтхы джулдузладан этерме!

Джер-суу кёре, билим излей кетербиз,
Тенгизледен, тюзден учуб ётербиз...
Джуртубузгъа тансыкъ болуб джетербиз,
Халкыбызгъа игиликле этербиз!

ДЖАЙГЪЫ ИНГИРДЕ

Джайгъы нигирде Къобан табадан,
Салкын аязчыкъ урады.
Сюймеклик салгъан джюрек джарадан
Бир мыдах макъам чыгъады.

Джангызлыкъ салгъан сагъыш тузакъгъа
Кесим кесими байлайма,
Къараб Илкерге, чексиз узакъгъа,
Сениге джулдузчукъ сайлайма.

Битдир, къанатын айгъа тийире,
Учду джёнгерин тутаргъа,
Кёзюм къарады, анга термиле,
Сени бла алай ойнаргъа.

ДАНГЫЛ ТЮЗДЕ

Джер юсюнде хар неден да
Мийик болуб къалгъанча,
Сескеклениб сюелеме,
Мен ишекли адамча.
Ким эсе да тюз сыртымдан
Меннге къараб тургъанча,
Бурулама, дангыл тюз а
Къыйырсызды заманча.

Кёк къанатлы джырчы аяз
Кюн чыкыгъандан келеди,
Бармакълары къауралагъа
Къыллагъача тиеди.
Аяз кюнню акъ булутлу
Кёз къабагъын ачады,
Джайгъы кюн да дуниягъа
Алтын нюрюн чачады.

Къучагъымы кюннге кериб,
Мен учунуб солуйма,
Кёкню кёк къол аязындан
Кёк хауаны тогъуйма.
Тешилгенди сезимими
Байлаб тургъан кюрме да,
Энди кесек илешгенме,
Джетишгенча хар не да.

Кёзлерими кысама да,
Кёрюнеди Минги Тау.
Джюрегими ургъаны да
Эшитиледи: Тау! Тау! Тау!..

КЪОБАН

Езенлени, кенг тюзлени
Суусабларын къандыргъан,
Минги Тауну джюрегини
Къан тамырыса, Къобан.

Къарачайны Къобаны,
Минги Тауну кёк къаны,
Алгъышлары къартланы,
Таркъайма минг джылланы!

Джаз башында кемсиз аза,
Къулакъ суудан уяла,
Джайда — боза, къачда — таза,
Къыш болса уа — мияла.

Сени суунг — мени къаным
Ехтемлигинг кёлюмде.
Сабыр болгъанлыкъгъа ангым,
Дженгиллигинг халимде.

Энди халкъым термилмесин,
Сеиден уртрам уртаргъа!
Ачлыкъ джетиб кюсемесин,
Ташларынгы джаларгъа!

Сынамазча халктым кѳуулукъ,
Емюрде да болма сай,
Этиб турсанг халал кѳуллукъ,
Разы туруп Кѳарачай!

КѳЫШХЫ ОЮУЛА

Башчы болган кѳар бурхучукъ,
Акъ кѳаз кибик сюзюлед,
Ызындан а, мычымайын.
Бурчакъ сюрюу тизилед.

Бир кѳзюуде, ауаз бере,
Чабыб джетсе джел элге,
Джангыз турган тал терекчик
Ушайд соруу белгиге.

Элге кѳаблайд кѳыш акъ тонну,
Саугѳа бере болур ол?
Чюѳре тонну эки дженги —
Элден чыкѳган эки джол.

Кѳар тохтады солуу излеб,
Кѳозгѳалдыла адамла.
Хар аякъ ыз — кѳобуз тиек,
Бассанг чыгѳа макѳамла.

Кюн кѳубулад келин кибик,
Ау джаулугѳу булутдан,
Кѳараса уа, кюмюш кѳаргѳа
Минг кѳз салат накѳутдан.

СУУУКЪ ДЖОКЪДУ

Хар сёзюнгю къар бурчакъгъа
Ушатыргъа кюрешесе,
Сууутургъа кюрешесе
Сени суйген джюрекни.

Сууукъ джокъду кесекчик да
Июнда джаугъан акъ къарында,
Июнда джаугъан пух къарында
Джашил бусакъ терекни.

ТИНИМДЕСЕ

Сен синген тиними
Ушатыб къураннга,
Мен анга табына
Чыкъдым энтда тангыга.

Кюзюге къарадым,
Эследим кесими,
Тюрленмез сыфатым
Джарсытды эсими.

Кёз тиер сыфатдан
Юлюш джокъ хар джаныга...
Кёз тийиб джыгъылмам,
Джюк болмам мен санга.

Сыфатым бла тиним
Минселе базманнга,
Басарыкъды тиним,
Ишексизме анга.

Сен синиген тиними
Басар, джокъ аламда,
Ариулукъ, тазалыкъ да,
Ийнам да анда!

САНГЫРАУМУД ДЖЮРЕГИНГ?

Айтыр сёзюмю,
Уятны джиби тилиме байлаб,
Тилсиз суймеклигим
Кёзлеримден къараб,
Кёзлеринги мараб,
Кесини атын этимлеб кычырад.
Дунияны башында
Эм кючлю кычырыкъ,
Эм таза кычырыкъ —
Тилсиз суймекликни кычыргъаны!
Сангыраумуд джюрегинг
Эшитмезча аны?!

ТУРНАЛА

Боз булутла, къачхы джелге бойсуна,
Барадыла кыбыла таба Шималдан.
Чырмалалла Минги Тауну бойнуна,
Кёб мычымай, къарайдыла башындан.

Булутлагъа тирелмезге кюреше,
Деу садакъны учу кибик тизилиб,
Бир-бирингден хапар биле, сёлеше,
Къалмасын дей онгсузуракъ юзюлюб.

Сиз учасыз кыбыла таба, турнала,
«Сау кьал» эте, кьанат кьагъа, кычыра,
Бир кёзюде кюу сокъгъанча зурнала,
Джюреклеге такъырлыкъны чакъыра.

Сизни кьанат тюбююздед Джуртугъуз,
Ушамайды сизге мени джазыуум.
Бюгюн кьанат тюбюндеме Джуртуму...
Нек эскертед кесни озгъан джарсыуум?

Ким биледи, энди сизни ненчагъыз
Къайтмай кьалыр джаз бла бирге таулагъа?
Сиз къайтыргъа, таулада да ненчабыз,
Кете бара, сукъланырла саулагъа?

ДЖАРТЫ НАСЫБ

Къобан сууну тамчысына термиле,
Къазауатдан сора кёбле ёлдюле,
Къалгъанладан эм онгсуз да сюркеле,
Миинги Тауну этегине келдиле.

Ташын джалаб, сууун ичиб Къобанны,
Тамам таджал джанла болуб эс джыйдыкъ,
Кёк джашнатдыкъ худжу къалгъан сабанны,
«Тюзлюк» деген кьурч къаламны биз кыыйдыкъ.

Ол къаламдан чыкъгъан таза джырланы,
Лазер кибик, от таякъ бла чучхуйла.
Кёсеу болгъан кьара джюрек сырланы,
«Сизсиз джашау шынкъарты!» — деб кьозуйла.

БИЧЕНЛИКДЕ

Эртденликде сууукъ сингген таулагъа
Кюн нюрюнден джылы чепкен бичеди.
Чыпчыкъ джырла тынчлыкъ бермей хауагъа,
Хауа къызыб эртден чыкъны ичеди.

Билеу джылан къурч чалкъыны ауузундан
Елюм къара дюрю тубге къачады.
Бёдене да, къутулдум дей аджалдан,
Чёб башланы къалтырата учады.

Сепкилкъанат гёбелекке, хауада
Уча келиб, мант башына къонады.
Джюджю базар къозгъалгъанды забада,
Кюн тубюнде джашил дюрю онгады.

Бал чибин да хайыр табмай тюшюнден
Бурунчугъун гокка хансха кёмедн,
Бир кесекге солуу таба ишинден,
Баш кёлтюре, кюн таякъны эмедн.

Тал терекчик, бир кёзюуде шыбырдаб,
Аязчыкъны харифлерин окъуйду,
Каска согъад сыбызгъысын алай таб,—
Ол макъамны аяз кюсеб тогъуйду.

Кюннге бетин ачхан гулча, хар джюрек
Тазалыкъгъа кесин алай ачады.
Джер къууанчха болмагъанча чыртда чек,
Хур табигъат къайгъыланы чачады.

ЕЗЕНДЕ КЕЛ

Уучу кибики мени мараб мыдах сезим,
Деппанчыкъда олтурама жангыз кесим.
Джылтырайды кёл, ёзенде кюмюш кибики,
Чууакъ кёкден джерге тюшген юлюш кибики.
Кюнню алтын бармакълары таза кёлге
Къысылалла, дыгъы эте, джылыгу тёге.
Субай таула ышаралла кёлге къараб,
Джашил къарта чопкенлерин аяз тараб.
Джырын джырлай джелчик келед кёлге джете,
Кюзгю кёлню сыйдам бетин «умур» эте.
Толкъунчукъла бир-бирлерин джеталмайла,
Джагъа тыя кёлден чыгъыб кеталмайла,
Таш, къум джалаб ызларына къайтадыла,
Келгенлеге жангы халар айтадыла.
Джайгъы кюнню джылыуундан хауа эриб,
Кёлге саркъа, джагъаларын кенгнге кериб
Баргъан кибики, бу кёл меннге джомакъ болуб,
Олтурама бу джомакъгъа къонакъ болуб.
Тазалыкъдан джылтырайды азгъын эсим,
Мараялмай, тюнгюлгенди мыдах сезим.

АДЕЖДЕ

Чырмау чыгъыб ёлген эди миянген атым,
Барыргъа уа керек эди — джаяу къалдым.
Атлыла уа мени къоюб кетгенелле,
Ким биледи, къалайлагъа джетгенелле?

Эшекде баргъан да мени оза эди,
Алгъа чыкъгъан меннге «уру къаза эди».

Сен ызымдан келе эдинг, джел этдире,
Адежингде джюз ат джерни тебрendirе.
Мени кибик джаяулары атлы эте...

«Мин бир атха», — дединг, сен къатыма джете,
«Танышайыкъ, онгсузлагъа джакъма», — дединг,
«Алай а мен атларыма сакъма», — дединг,
«Бу дуняда, кишиге да ышаныу джокъ,
Игилигинг кесинге да болуучанд окъ,
Ким биледи, къолугъузгъа джетсе джюген,
Арта, сизни, атланы да табалмам мен,
Ол себебден, сол къолунга бугъоуну сал,
Къыйырын а къашха бегит, таякъны ал
Онг къолунга, джол къоркъуулуд,
джау да чабар...»

Оноунга бой салмазгъа джогъед мадар,
Арыганем ёмюр джолда джаяу бара,
Бек кёб атлы озган эди, джюрек джара.

«Сизни атха миндиргенни эскеригиз,
Хар адам да эшитирча, сый беригиз,
Мен ангылар тилде алай сёлешигиз,
Бир-биринг бла туююшмегиз, ёчешигиз,
Ёчешнуде тюб билгенлей манга айтыгъыз...
«Кеснм» сёзню эсигизден узайтыгъыз,
Эртде тюшген джараланы унутугъуз,
Ата-баба адетлени къурутугъуз,
Джоругъума сыйынмаган — къанлы джауум!
Ычхыныргъа излегеннге, кёбдю дауум!» —

Дейсе бизге, айтмасанг да ачыкъ алай,
Андан башха ангылайым мен а къалай?!
Азатлыкъгъа чыгъалмайма — бугъоу къолда,
Мен шашаргъа башлагъанма зорлукъ джолда!

Бошла десем, темир бетге киресе сен,
Меничала бошлансала, сен сау-эсен
Баралмазса, алайчыгъын билесе бек...
Мен а атха нек мнингенем, бир айтчы, нек?!

Ычхыналсам, тайым барды, ат этерме,
Сора, мен да муратыма бир джетерме...

АХЫР БЕЛГИ

Ата Джуртну буйругъу бла келгенбиз,
Болургъа деб афган халкъны джакълагъанла,
Керти кюнде таза болсун бетибиз,
Алсала да ёлюбюзню сакълагъанла.

Солдат бетле танылмайла букъудан,
Ауур хауа солуу бермей, къан ичед,
Хар бир джаш да хапар сакълай Джуртундан,
Рахатлыкъны эсге сала кечинед.

Джашланы уа сен джылларын санасанг,
Уллусуна болгъанд дерсе джыйырма.
Не кёргенсе сен джашаудан деб сорсанг,
Сагъыш этер, джууаб табмай айтыргъа.

Къанлы сермеш башлаинганды джангыдан,
Кёк кюкюреб гюрюлдейди, джер джанад,
Бир солдатны ёшюнюнде джарадан,
Джалын басхан гяхиникге къан агъад.

Джансыз бола баргъанлыкъгъа хар саны,
Джазыууна бой салалмай ёчешед,
Бек джутланыб, къысха солуй хауаны,
Тюшондеча ол кеси бла сёлешед:

«Былай мутхуз кёрюне да болмаз кюн,
Ата Джуртун сакълагъаннга тийсе окъ?!
Ким ючюннге, не ючюннге ёллюгюн
Билмегенден ачы ёлюк джокъду-джокъ!

Елюм хорлаб къысылсала кёзлерим,
Хомух болмай ёлгеними кёрюрле,
Елюгюмю алыб барлыкъ тенглерим,
Минги Таугъа ахыр салам берирле...»

Тас этди да, эсни джыйды джангыдан,
Дуниягъа ачды мутхуз кёзлерин,
Суратчыкъны чыгъарды да джанындан,
Анга къарай айтды ахыр сёзлерин:

«Эсингдемид, сен былтырны джазында,
Белгиге деб суратынгы бергенинг?
Айталмагъан бир кёб сёзюм ауузумда
Къалгъан эди, энди ахыр тилегим,—

Джаз башында къабырымы табалсанг,
Топракъ белги алыргъа деб келирсе,
Баш джанымдан наратчыкъны орнатсанг,
Сен да меннге ахыр белги берирсе».

КЪЫЗНЫ САРЫНЫ

Ой, анам, анам, къалай этейим,
Не дерти бар эд аллахны?!
Биргеме алыб къайры кетейим,
Мен юйюбюзден палахны?!

Джыл бла юч айны сакълагъан анам,
Нек тёзалмады юч кюннге?!

Емюр джукъуну сайлагъанд анам,
Бу кюнню кѣрмез ючюннге.

Къабырдан къараб кѣралмагъанды,
Къалай къайтханын баласы...
Джангыз джашына, сандыкъ болгъанды —
Афганистанны саугъасы!

Бетине джангыз бирчик къарайым,
Сен бир ач, атам, сандыкъны!
Ол бурма чачын бирчик тарайым,
Джашчыкъ бир кѣрсюн джарыкъны!

Сандыкъда джатхан керти ол эсе,
Ачыгъыз башын, кѣрейим!
Джашчыкъ сандыкъдан чыгъала эсе,
Аны орнуна кирейим!

Афганистанга бармайла дейле, —
Къуллукъчуланы джашлары...
Атам, джашынгы букъдуралмалла,
Афган тауланы ташлары...

СУУЧУКЪЛА КЕТДИЛЕ

Хойнухуму бура, терлеб суусабдан
Бауурумдан джатыб бузну джалаем,
Буз тюбюнде баргъан таза суучукъдан
Ичер мадар табалмайын, къараем.
Заман озду, джылла узакъ элтдиле.
Сенсиз озгъан кѣб кюнлерим джашаудан,
Буз тюбюнде ол суучукъча, кетдиле.

АХЫР САЛАМ КЪАГЪЫТЛА

1

Мени кѣбге мийик этиб кесимден,
Саламымы сакълаучанед таза джан,
Бюгюн кетген болурма мен эсинден,
Джюрек джылыу излей болур башхадан?

Ахыр кере мен джазама кечигиб...
Ким биледи, окъурукъмуд ол аны?
Джыртыллыкъмыд письмом, айны кечиниб,
Эрикдирсе «Довостребованияны?»

2

Джулдуз учуб джукъланганча, къарамынг
Кѣрюндю да, кѣз аллымдан тас болду.
Сѣз нѣгерим — къачхы джелни сарыны
Кѣб кечени ѣхтем кѣлюм аз болду.

Ким биледи, баралмадым болур тюз,
Джазыу саугъа этиб берген джолумда.
Шыбырдайды, джарсыуума себе туз,
Къуу чапракъча ахыр письмонг къолумда.

Не айтайым, сау бол ахыр письмонга,
Джазыкъсынма, керек тюлдю ол манга!
Джарсыууму сен джартысын кѣлтюрме,
Джазыкъсыныб, эки кере ѣлтюрме!

ИИНАР

«Мен сүймекликден дюккюч болгъанма,
Джаз чырпы болуб чакъмазча».
Мени тенгледен кемлигим неди,
Насыбдан юлюш табмазча?

Ариуум дедим, Наныгъым дедим,
Къалай демедим атынга?
Насыб джюгенни джазыугъа бериб,
Баралмай къалдым къатынга.

Неми да сеннге атадым, ариу,
Ехтемлигимми унутдум,
Джаз чагъыб келген насыб гоккама,
Сууну кёб къуя къурутдум.

Элекге къуюб сууну бергенча,
Сүймеклигинден бердинг сен,
Мени тёзюмюм чексиз болгъанча,
Джарсыула къуюб кердинг сен.

Джазыуум ушайд къобхан тенгизге,
Къыбламам джокъду, къайдад джол?
Хар батхан кюнюм батхан кемечад,
Мыдах къарайма, булгъай къол.

Боран шаушалса, кёк чууакъ болса,
Сеннге кюн тийсин, меннге — ай.
Айгъа къарарма сеннге ушатыб,
Къалсам да дайым сууукълай.

ЧАКЪЫРАДЫ КЪАРТДЖУРТ

Салкъын аяз сылай кюмюш сакъалын,
Минги Тауну турушунда олтурад,
Тансыкъ сезим джесир этиб акъылын,
«Келигиз», деб Къартджурт бизни чакъырад.

Топракъ кесек алыргъа деб сен атлан,
Къарачайны атасына — Къартджуртха.
Атамы сюеме десенг, нйнанмам,
Уллу нёллюлюгюнг болса бу джуртха.

Къарачайны джаудан сакълай саркъгъанды
Ма бу джерге кёб джигитни къанлары,
Ма бу джерге ёмюр топракъ болгъанды
Ата-бабаларыбызны санлары.

Бери келсенг, сен нёлюнгден этме тас
Бар халингден сайларынгы сабырын.
Кешенеге чыкъсанг, джерни эслеб бас,
Тebleмезча сен ахлунгу къабырын.

Кёк Къобанны къонгураулай ауазы,
Эжиу эте, назик бешик джырлагъа,
Минги Тауну келечиси — аязы
Алгъыш айтханд Ислам кибиб джашлагъа.

Алий улу — насыб джолну устасы, —
Мында чабханд таякъчыкъны ат этиб.
Белляу айтханд Азретге да анасы,
Таза джюрек сёзлеринден джыр этиб.

Чыкъ къарнашым, чыкъчы джолгъа ашыгъыш,
Туудугъуна къараб Къартджурт къууансын:
Ол борчунгду, эски джурт бла сен таныш,
Андан башха ишинг кесек сакъласын!

Бери термилиб ёлгенле ючюн, сен
Кел, къучакъла эски джуртда сауланы!
Кюзгю кибик кёк Къобандан суу ичсенг,
Ба этерсе акъ башларын тауланы!

ЛЕРМОНТОВГЪА

Кюйдюрелле, кюл этелле джырланы,
Джырлагъанла эжнусюзлей джырлайла.
Тюзлюк тилде джырлатмазгъа аланы,
Бир къауумла мыйыланы къармайла.
Деб келген да болур сени ангынга,
Сагъыш этиб, джашауунга къарасанг.
Ийнан, джырчы, къууаныренг халынга,
Бююнлюкде бир кесекге къобалсанг.

КЪАРТНЫ ХАПАРЫНДАН ЮЗЮК

...Зем-зем суула, дарман хауа,
Тёрт джаныбыз тау,
Джерибизни ариулугъу,—
Башыбызгъа джау!

Бир къауумла джерлеринде
Болалмай олтан,
Бизни джерде излейдиле
Болургъа солтан...

БУШУУ

«Ит джокъ джерде, тюлкю кибик юргенини»,
Сезсе да Ол, джашыраед кесинден.
Джылла оза, бу болумгъа юрениб,
Айгъакъ болуу къоркъуу кетди эсинден.

Заман оза... кьюру кьалды хорламдан,
Кюн таякь да садакь болду бетине,
Хар сёз ташча келиб тийди сыртындан,
Кюлтюм сала джюрегине, этине...

Джашлыгъында байракь кибики чайкьалгъан,
Къайда кьалды, болур ашхы мураты?
Акь умуту чакьырса да джулдуздан,
Учалмады, сынган кибики къанаты.

Чачалмады къабыргъасын заманны,
Бой салалмай ириятлады джазыуну.
Шош эшитилди жарыкь джыры Къобанны,
Сезген кибики джюрегинде бушууну.

Халкь гырджындан тоялмагъан заманда,
Тогъуракьгъа поэт атны алыргъа
Къыйын тюлдю. Болмаса уа ол къанда,
Мадар джокьду назмучулай къалыргъа.

ДЖЫРЧЫНЫ АШЫРЫУ

Бюгюн джол да кёрюнеди бир узун,
Кючден джетдик. Басынгаиды джамагъат.
Къабыр ачхайд ол тоюмсуз ауузун,
Джырчыбызны джутарыкьды бусагъат.

Аязчыкьда шууулдагъан терекле,
Шош болдула, бушуу митинг ачылыб.
Келгенлерин кёргюзюб бир бёлекле,
Сёз этелле арлакь-берлакь чачылыб.

Къызгъанмайды биреу махтау сёзлерин,
Кёбден бери хазыр кибики бу кюннге,

Окъуйд алмай къагъытындан кезлерин,
Къолу къоша байрам шарты ёлюмге.

Сёлешелле къалам тутхан эр, тиши...
Ёлюкден да сый табаргъа джутлана,
Къагъытладан окъуйдула эришиб,
Сахнадача, кеслерине сукълана.

«Къагъытчыла», бир борчларын толтуруб,
Къагъытларын хурджунлагъа тыгъарла,
Кёб да турмай сюрмелерле олтуруб —
«Къайгъы сёзле» газетледе чыгъарла.

«Хахайлатмайд» бюгюн бушуу бирлени,
Джюрек джара кёрюнмейди, ташадад.
Эринлерин къаты къысхан эрлени
Тинлеринден джыламукъча къан агъад.

БАТЧАЛАНЫ МУССАГЪА

Ачы ёлюм келсе къурчну эрите,
«Джазыу»... — дейбиз, анга атыб айыбны.
Нек билмейди адам инсан джюрюте,
«Джашау» сууда «Джазыу» деген къайыкъны?

Сослан ташда ёсюб келген терекни
Элия кюч уруб кёсеу этгенча,
Тин хазнасын тазалаучу миллетни,
Къыркъ ючюнде кетди, къаргъыш джетгенча.

Болгъан эдик къыркъ юч санны къаргъышда.
Айтыр кибик, туудукълары Къарчаны.

Тууарыкъмыд халкъ айтырча алгъышда,
«Ёмюр даугъа» салыр улан орчаны?!

Билалмайбыз биз насыбны багъасын,
Термилтебиз суугъа аны тамырын,
Насыб кетсе, билсек аны къайтмазын,
Ол заманда ыйнакълайбыз къабырын.

Халкъ джашаса, керти джашы ёлмейди,
Кюндюз болад кюн халкъына, кече-ай...
Бюгюн кимни ашыргъанын билмейди
Голусу бла, бушуу этген Къарачай!

БАТЧАЛАНЫ МУССАГЪА

Джел тенгизни чайкъайды,
Джарсыу — кёлюмю,
Белгисизлик къыйнайды.
Мени тёлюмю.

Къара тубан джабханды,
Кёрюнмейди джол.
Башчы кеме батханды,
Къыбламабыз джокъ.

ТЮЙЮШЮРГЕ ЮРЕНИУ

«Поэт» атны джюрютюучю устазларым,
Дерсим ючюн туйселе уа, ол сёзмед?
«Джау» болгъалла къралгъа сени
назмуларын!» —
Деб айталла. Джюрегим а: «Бек тёз!» — дейд.

Джансыз кёзле ушайдыла миялагъа,
Сёзюм кесин ол кёзлеге ургъанча,
Чыгъама деб чыпчыкъ джарыкъ дуннягъа,
Терезеге кесин уруб тургъанча,
Кюрешеме.

Ал бермейле сёлеширге —
Джарсыулары миллетими, джерими...
Тюйюшмеген юренмейди тюйюшюрге,
Деб, кёл эте, мен сюртеме терими.

Сууукъ кече мен чегетде аджашханча.
Къарангы да этедиле кёзлерим,
Къарангыда сокъур болгъан чыпчыкълача,
Учадыла мени джууаб сёзлерим.

ЕРГЕ ЧЫГЪЫУ

Тиреуле салыб биреуле бирге,
Кюрешедиле кёлтюрюб ёрге,
Ол ынгычхайды баргъанча кёрге,
Къол аязлада сыртындан джатыб.
Башындан анга джиблени атыб,
Чыгъарадыла зор-джол бла тартыб.

Башха биреу да, тырнакълаб тамам,
Кюрешед чыгъыб, тегеди тер, къан,
Бирле да аны аякъларындан
Кюрешедиле энишге тартыб,
Бирле башындан ташланы атыб,
Болушлукъ табмай турады арыб...

БЕЛГИЛЕ

Олжас Сулейменовга ушатыу

Бююнлюкде боялыббыз бирча биз,
Орун джокъду бизде башха бояугъа!
Джангыз, белгилеге юлешинебиз —
«Кёлтюргюч» белги бла эм да «Соруугъа».

Кёлтюргюч белгилерибиз топ-толу,
Къуу сёзденча эрикгенбиз аладан,
Бююнлюкде да этелле чабыуул,
Шиндик алалсакъ деб «Къышхы къаладан».

Боладыла муккур соруу белгиле,
Халал ишлей, сагъыш эте, къыйнала...
Аллыкъмелле ала «Къышхы къаланы»,
Бу акъыл бла, 17-чи джылда ала?

Ингил май...
Таулада чууакъ кечеди.
Къара тай
Джулдузлу суудан ичеди,
Ауузлугъу джангы ай
Болгъанлыкъгъа, джунчумай.
Дунияда джокъча джарсыу,
Насыблы тай ичеди суу.
Табмай джаннга асыугъа,
Кёб термиле бу суугъа,
Къум тюзледе ненча джан
Кетген болур дуниядан?

БЕЛГИСИЗ ДЖОЛДА

Алгъа чыкъмай, артха къалмай барыудан,
Къатышханды тюнюбюз бла тюшпобюз.
Къоркъа-къоркъа эрикгенбиз къоркъуудан,
Къоркъургъа да къалмагъанды кючюбюз.

Не кёрмедик, сыйына бу джорукъгъа,
Солуу табмай баргъан сюрюу кирик биз?!
Санларыбыз бой салалла буйрукъгъа,
Бойсунмайын джукълагъанды тинибиз.

Кюнден кюнге ийнамыбыз аздан-аз,
Ийнамсызлыкъ — келечиси ёлюмню!
Ай тутулса къакъгъан къартча дауурбаз,
Къаты джырлаб къандырайым кёлюмю.

Ким биледи, уянырмы джырымдан
Къатымдагъы бара тургъан бир бёлек?
Ма тийгенди къамчи менн сыртымдан,
Къалай мутхуз кёрюнеди тегерек...

БАШЛАДЫМ

Бирле «Бойнакъ» болчу, делле,
Къуу сёзюнгю къойчу, делле,
Харам хакъны аша, делле,
Кёрюмейини джаша, делле,
Биз кюлмесек кюлме, делле,
Керексизге юрме, делле,
Сынджыргъа бой салчы, делле,
Бизден юлгю алчы, делле,

Былай болгъанд заман, делле,
Итден тѣбенд адам, делле,
«Огъай!» — дедим, хап-хап!» — делле,
«УУ гаянгы терк джаб!» — делле.

Мен гаямы джабалмадым,
Иги джашха саналмадым.
Исси-исси къабдырдыла,
Гаямы да «джабдырдыла».
Джюрек къалды биягъынлай,
Ит ауазла аны талай.

Заман — къобуз, отуз джылым,
Ол къобузда отуз къылым,
Сокъдум мен да билгенимча,
Кетмез ючюн келгенимча,
Алдамадым джамагъатны,
Тас этмезге адам атны.
Хамхот сюртген дженг болмадым,
Миллетимден кенг болмадым.

Адамла бла кѣб танышдым,
Итле бла да кѣб талашдым,
Талансам да бойсунмадым,
Бойнакъ атха турсунмадым.

Шукур, заман ишин этди,
Бойнакълагъа таякъ джетди.
Тохтамасын ма бу туююш!
Бу туююшге къоша юлюш,
Джангызлыкъдан баш алгъанма,
Джырла джырлаб башлагъанма...

АСКЕРЧИНИ ДЖАЗЫУУ

Душманны огъундан ёлмезге джазыуум
букюргъанды,
Ёлюмню хорладынг деб, юйге
ийдиле солургъа...
Джыйылгъан джамагъат тепсини
джанында уюгъанды,
Эшитген хапарым — «тутдургъанча
сохта сокъургъа...»

«...Къойсагъыз а мени, мен сизсиз
да тамам арыгъанма»,
Джангызлай чыгъайым Бойнагъым
«джукълагъан» талагъа...
Къабырдан гюллени да джыйыб къойнума,
атланама,
Джангызлай атланама тангда Къарачай шахаргъа.

Бек билеме анда, бир келсе деб,
киши да сакъламайд,
Ышанган тенгими юйюне алгъышха кирейим,
Айтайым, ышарыб; джюрекден алгъышлайма,
борч салма...
Гюллени мюйюше гинасыу насыбха берейим.

Сау джылны ашыгъыб, тёрт кюниге
кечигиб джеталгъанма,
Къозугъанча мени ауазын чыгъарады къобуз.
Гюллени да бериб, ашыгъыш ызыма атланама,
Къарачай шахаргъа манга джол ёмюрге болуб буз.

ДЖАНГЫРЫУ

Тёрт джыл озду. Тамадам
Сёлешеди арымай...
Мен сорама: «Нед чурум?
Нек турабыз джарымай?!»

Ол айтады: «Джангыр сен!
Юсюнго да джангырт!» — дейд.
«Айлыгъыма къош!» — десем,
Къысхасыча ол — «гырт», — дейд.

Джангыралырمامы мен,
Джурун сатыб алгъан бла,
Джыртыкъ кёнчекчигиме
Джангы джамау салгъан бла?

ДЖАНГУРНУ ТЮБЮНДЕ

Бир джауады джашил джангур,
Бир джауады сары джангур,
Бир джауады къызыл джангур.
Терезени джууад джангур —
Мутхуз джангур. Сюелеме,
(Светофорну тюбюндеме)
Былайчыгъы бола себеб,
Келсем джашлыгъымы излеб.

ДЖОЛОУЧУ

Юшюген къар аякъ тюбде къангсыйды,
Къышхы кече бир джолоучу джарсыйды,
Хар бир мешна джетиб озса ызындан,

Ачыу чыгъа къама кибик кынындан,
Бир сагъышха тийиб ауузу къамайды,
Джара тюшген сагъыш сарнаб джылайды:
«Сууукъ къарам нек бурулмайд,
Джылы саламгъа?
Кечегиде нек ийнанмайд,
Адам адамгъа?»

Къар къангсыйды, джан джарсыйды,
джол узакъ...
Бир къауумла мешналадан къарай сакъ
Озадыла, болушургъа «мадар джокъ»,
Ким биледи, тохтасала тиер окъ,
Не уа кирир сыртларындан бир бычакъ,
Аны ючюн озадыла хар ким сакъ.
Аяз сорад ачы улуб,
Джара тамагъын:
«У-рлатханмыд адаму-л-у,
Ийнанмакълыгъын?!»

Заман атлаб барад кече ортадан,
Джолоучудан сора джокъду джолда джан,
Узун джолну кёрюнмейди чырт учу,
Арыгъанды, баралмайды джолоучу,
Ийнанмайды анга келлик мадаргъа,
Бауурундан джыгъылгъанды ол къаргъа.
Къардан джылыу тилегенча
Джайыб къучагъын,
Сюркеледи, излегенча
Ийнанмакълыгъын.

Сууукъ тангны къабыр шошлукъ джесирлеб,
Бусакъла да сын ташлача симсиреб...
Къардан болуб джолоучуну «кебини», —

Излемейди энди сени, не мени...
Кёб да турмай, басындыла мешнала,
Ийнаналмай къарайдыла адамла...
Кюн да тийди шош аламгъа,
Тёге жарыкъны,
«Излегиз!» — дей адамлагъа,
Ийнанмакълыкъны.

КЪАДЫРЛАНЫ КЪАЙГЪЫЛАРЫ

Эртде-эртде-эртде бир джелбаш байтал,
Джукъ болур деб келтирмейин эсине,
Ташха миниб окъуй тургъан бир маджал
Кёк эшекге чам этдиртгенд кесине.

Башлагъанды озгъун байтал шош болуб,
Кеч ангылаб, башын уруб къаягъа...
Эшек окъуу ат кишнеуге къошулуб,
Къадыр туугъанд бу гюнахлы дуниягъа.

Хар бир джан да чотха сейир болдула,
Заман оза юрендиле, къойдула.
Андан юлгю алыб озгъун байталла,
Ат джыйынны тамам бетни джойдула.

Айтадыла: «Эшек ишлер, ат ашар», —
Бу сёз кемсиз ауур тийиб тургъанла,
Ат джыйынга джетдирдиле дерт таша,
Кёб болдула туура-туура туугъанла.

Туугъанланы таб болмады халлары,
Къошулалмай атха не уа эшекге,
Баш насыбдан керн болуб санлары,
Джырладыла себеб излеб джюрекге:

«Баланг бармыд деб, кёлюю къалдырма,
Кюйюб тургъан джюрегими джандырма,
Кимсе? — деген соруунг бла къандырма,
Эшек тюлме, ат да тюлме, къадырма!»

Озуб баргъан къарт ат болду да сабыр,
Джилтин болуб тийди анга ма бу джыр,
Джюрегинде бир огъурсуз от джанды,
Сагъыш эте, эшеклеге чамланды.

Аджирлеге хапар айтды къарт начас,
Джыйылышыб ала оноу этдиле...
«Эшеклени дженгил къырсакъ джарамаз,
Ашыкъмайын тюб этейик» — дедиле.

Бир айтды: «Бирликлерин кесейик,
Табанла бла айырырча ортаны,
Башчыларын къоратсала кеслери,
Ол кёзюуде биз салырбыз орчаны.

Орча салсакъ ийнанырла ажымсыз,
(Оноу онгсуз кёзюуюнгде бек керек)
Кесигизни къадыр болсун башчыгъыз
Деб, оноуну бегитейик теркирек!»

Экинчи да айтды: «Маджал къадырны,
Тутайыкъ да кесибизча ийлейик,
Биз айтхандан чыкъмай турсанг бил аны,
Эшеклеге сени башчы этейик!»

Эшеклеге къадыр кылыкъларынгы
Тутдур, бир да аямай эт артларын,
Башха затха бёлме чыртда ангынгы,
Башларында кыйма акъыл шартларын!..»

Къалгъанла да бирер оноу этдиле,
Оноуларын бегитдиле кенгешде.
Эшеклеге къара кюнле джетдиле,
Бир-бирине эте къанлы кюндешле.

Оноудача туякъ тийди башчыгъа,
Кёб болдула туякъланы санлары,
Кетедиле окъуй ол бир дуниягъа,
Уллу къулакъ башчыланы джанлары.

Табанлаша сериуюн да болдула,
Артха къалгъан къарыулуракъ телиле.
Эшек элле ёлюкледен толдула,
Ол кёзюуде атла кишеб келдиле.

Оноудача орча этиб алагъа,
Бир къадырны башчы этиб салдыла,
Элтиб аны олтуртханлай къалагъа,
Эшеклени атла къолгъа алдыла.

Болмай керти ийнанмакълыкъ арада,
Джанмаса да ат джийын бла отлары.
Энди болуб эшеклеге тамада,
Аман тюлдю къадырланы чотлары.

Эшекле уа, ишлейдиле айыбсыз,
Сагъыш этиу керн болуб аладан.
Зоопаркда темир аудан къайгъысыз
Къарарламы, заман озса арадан?

САТЫЛГЪАН ТЕНГЛИК

«...Сатханды!» — деб биреу, келиб,
Азраилча кычырды.

Ачыууму шайтан джели,
Тынчлыгъымы учурду.

Ол болсун деб тыюшом мени,
Бу оюмну сайладым:
Джюген салыб, дженгилликни
Сабырлыкъгъа байладым.

Сабырлыкъны ёкюл этиб,
Салыб келдим тенгиме,
«Акъ иннетин» ол кюл этиб,
Джакъды мени бетиме.

Болгъан затха бушуу этдим,
Тёзюм табдым, болдум сакъ...
Заман къобан джууа, бетим
Алгъын кибик болду акъ.

Ангыладым — джангыз болад
Тёрде мийик тохана...
Бек ышанган бачхыч болад,
Ышанган адамына.

Сатлыкъ сата, заман озуб,
Ёрлесе уа башлагъа?
Къайгъы этед джюрек, ёсюб
Келген ачыкъ джашлагъа.

ОСИЯТ

Бадахланы Керимге

I. Сагъыш

Джыл-джылдан ёсе барсам,
Билим-акъыл келе барса,
Кемсиз уллу къууанама ёсгениме.

Къарт атама къарасам,
Кюндси кюннге онга барса,
Юйюрсюне барад къайгъы джюрегиме.

2. Аппаны ахыр кечесн

Къарт атам ауруйд, джанына джетиб
Сандыракъ этед,
Бир кёзюуде уа, эсни джыяд да,
Оснят втед.

Оснятларын, хар бир туудугъу
Кесича сюзед,
Хар ким болумгъа, акъылгъа кёре
Бирер зат «юзед».

Джууаб бералмайд, акъырын айтсакъ.
«Аппа», деб атын.
Сагъыш кемире, биз къуу-шуу болуб,
Сакълайбыз къатын.

Ныгъышда, аны къатына чёгюб
Сабийлигимде,
Таурухларына тынгылагъаным
Тохтайд эсимде.

Юретиучен эди джети атагъа
Дерн санаргъа,
Хасауканы да, Ачемезни да
Уста джырларгъа.

Бюгюн Аппаны къалмагъанд чыртда
Юретир кючю...
Тёз, танг бир атса, себеб табарса,
Аллахынг ючюн!

Макъа джюрюшлю, къадыр кылыкълы.
Эй, къутсуз заман,
Ышанмакълыгъымы, къазакъ бѣрюча,
Талайса джаман!

Мутхуз джанады мени ангымда
Умут чырагъым,
Кемсиз сакълайма тангы атарың,
Кюнню чыгъарың.

3. Къарт атамы осияты

Чууакъ кѣкден кѣлек тигиб кийсенг да,
Джулдузладан туйме этиб тиксенг да,
Сен ыйлыкъма атанг кийген кийимге,
Къапталында аны халы туймеге!

Сен ыйлыкъма топракъ башлы юлге,
Сен ыйлыкъма атанг ёсген тийреге,
Сени сыйың, намысың да — алада,
Джашасанг да накъут-налмаз къалада!

Чий алтындай чурукъланы кийсенг да,
Джаның саудан эскертменги кѣрсенг да,
Сен ыйлыкъма атанг кийген чабыргъа,
Тау Джуртунгда эрле къазар къабыргъа!

Башха халкъны тѣбен этиб кюрешсенг,
Тукъум сайлаб, халкъны эки юлешсенг,
Ана тилни учуз этиб сѣлешсенг,
Адамлыгъың джокъду, анга ыйлыкъ сен!

Бир онгсузну аякъ тубге теблесенг,
Ачхалыд деб, шиндиклид деб сый берсенг,

Джолоучугъа сатыб берсенг айранны,
Таулу тюлсе, ким эсенг да, бил аны!

Чагъыр нчиб, таулума деб кыычырсанг,
Джутлугъунг бла дуния малгъа сатылсанг,
Намыс, адет кете барыр сеиден кенг,
Сагъыш эт да, бу затлагъа ыйлыкъ сен!

Туудукъларым, сизден ахыр тилегим,
Эки кесек болгъан мени джюрегим —
Бирге болсакъ Къарачайым, Малкъарым,
Кыычырысыз эшитирча къабырым!

ДЖЫЛНЫ ДЖЮРЮШЮ

1

Заман тартды эски джылда ахыр кылыны,
Боран тилде ауаз берди сууукъ хауа.
Ал баласы, джан баласы Джангы джылны —
Январь айы, чабыб джетди къучакъ джая.
Къар джауады джерге, кюмюш саугъа кибик,
Хар бурчакъгъа насыб сингиб джаугъан кибик.
О, джангы джыл, къучакълайма алгъыш эте,
Сени кёрмей кетгенлеге сагъыш эте.

2

Къышны кючю тегеректе чачыла,
Аягъынгдан аягъы бла басады,
Бетингде да ийнелери чанчыла,
Буз къолу бла къолларынгдан къысады.

Кёзлеринге чырмау — кюмиш букъусу,
Тюшюрюрге излейд бузлу тузакъгъа,
Боран согъад, эрикдире къобузу,
Къысха джол да ушайд кемсиз узакъгъа.

3

Суу джабалакъ себеблейди, къаргъа кёче,
Мылы къар да сыртны, къолну сабыр акълай,
Къара кючюн тас этеди къара кече,
Юшюген джер арыгъанды, тангны сакълай.
Джаралы къыш, джюрекснииб, къайыр бола,
Ингил джаз да, къышдан къоркъуб, сабыр бола,
Ахыр кере джарсыталла онгсуз джанны,
Атдырмайын дунягъа джазгъы тангны.

4

Къозу тишчик кибик ингил жанкъозчукъ,
Ышыкъчыкъда къалгъан къарны тебере,
Къарынчыгъы тойгъан къара къозучукъ,
Ойнайд азгъын анасы бла тебеде.

Джангур джуугъан хауа кемсиз тазады.
Джазны джашил мерекебли къаламы.
Болгъан кибик къолчугъунда баланы,
Кюн бетлеге гяхиник тилде джазады.

5

Кюн таякъла, кючлерине кемсиз база,
Деу тауланы акъ сыртларын къонгур эте,
Къарла эриб саркъадыла. Къобан — боза,
Алыб баргъан таш-агъачы дауур эте,

Хагок аяз, дауурладан кьоркьуб, юрке,
Ешюн уруш эте, элге барады терк.
Акь гюллерин кёк хауагъа сабыр бюрке,
Джашил кьарта чепкен киед алма терек.

6

Кюн тегеди джерге эринчеклигин,
Теке кьалкьыу этед бурма табигъат,
Джай бегитед джерде джашил чеклерин,
Хар бир джан да гюл ийисге табынад.
Кюн юреди от тылшыуун аламгъа,
Исси хауа кьайнагъанча керюнед.
Суу джагъада терек салкьын адамгъа,
Суусаб кибик, кесин алай кюсетед.

7

Къум бла зыгъыр кьатыш джолу ёзенни.
Джолоучуну тунчукьдурад букьудан,
Топракъ башлы, джашил чачлы юйлени,
Уятады аяз ауур джукьудан.
Къара булут тау башына кьабланад,
Къая джууаб беред элия джётелге,
Хар бир джан да суу тамчыгъа джутланад.
Кёб сакълатдынг, джайгъы джангур, джет элге!

8

Джибек атлес джабылгъанчад чууакъ кёк,
Кюн да алтын кирликлерин кергенди,
Заман тигед табигъатха тюлкую бёрк,
Джай а ахыр белгисине киргенди.

«Табигъатха сүйсенг махта, сүйсенг сёк
Мени» — деб, кюз джайгъа ёхтем къарайды.
Джагъа ёкюл болгъанлыкъгъа чууакъ кёк,
Айбат кюз а табигъатны алдайды.

9

Джарытса да, гас этгенди кюн къарыуун.
Сууукъ аяз ёшюн урад къаялагъа,
Чегет тегед джерге алтын джыламугъун,
Такъыр болуб кетген джашил дуниягъа.
Чегет сары, джангур сары, джел да сары.
Узакъ джолгъа атланганча дуния саудан,
Турналаны мутхуз ючкюл джаулукулары,
«Сау къал» эте, ташаяды къарамымдан.

10

Санчыкълары джалан болуб, кемсиз азыб,
Тал терекчик шууулдайды аяз тараб.
Буз къысхачла тёрт джанындан къаты къысыб,
Чокъракъ суучукъ къалтырайды кёкте къараб.
Булутла уа тамгъларын саладыла,
Омакъ кёкню мингджумдузлу кюйюзюне.
Бир-бирлери ёшюнлерин урадыла,
Эски айны голчу кюмюш мюйюзюне.

11

Къулакъ суучукъ кибик болду ёхтем Къобан.
Санларына сууукъ чабхан джалан сабан
Ауругъанды, ахсыннганы — мутхуз тубан.
Къанатлыла кетгендиле къыбла таба,

Чыпчыкълагъа патчах болуб къара къаргъа,
Амалсыздан къулакъ тѣсед къаргъа джыргъа.
Джауар къарны келечиси — къалын кыырау,
Сууукъгъа тѣз дей, этеди джерге джарау.

12

Буз кубе бла джабылгъанча бютеу саны,
Кеси миниб тургъан кибик кюмюш атха,
«Тынгылачы, менме джылны джюйюсханы!» —
Деб кычырад кыышны аллы табигъатха.
Заман тартад эски джылда ахыр кыылны,
Боран тилде ауаз беред сууукъ хауа.
Ал баласы, джан баласы Джангы джылны
Январь айы джетерикди, къучакъ джая.

КЪЫЗНЫ КЮУЮ

Джюрек оноуунг бла суйсенг,
Атанг бла анангдан кюйсенг,
Ол джарсыугъа, джерде кыайсы
джарсыу джетед?!

Къара болуб джарыкъ кюпом,
Зийдан болуб туугъан юйюм,
Суйген джюрек азат болур мурат этед.

Ууча синген джарсыуумдан
Къутулургъа къарыуумдан
Келмей, эрши кѣрюнеди джашау манга.
Эритмезми бу джарсыуну,
Кѣк къучагъы Къобан сууну.
Санларымы эркинлигин берсем анга?!

Сау къал, наным, мен кетейим,
Муратыма бир джетейим,
Джокъ эсе да дуняда быллай адет...
Чабыб баргъан, акъджал Къобан,
Мени ала бир бар мындан,
Ол сен элтир тенгиз болур меннге джандет!

КЪАЧХЫ КЕЧЕНИ МАКЪАМЛАРЫ

Къарангы орнунда тебджилдейди,
Джел этед оджакъны сыбызгъы,
Макъамы къулакъны джесирлейди,
Тыйгъычсыз кючюне къызыныб.

Ангымы тартаргъа тюзелелле
Джашлыкъны мукъладис джыллары.
Согъаргъа излесем, юзюлелле
Джазыуну тотусунган къыллары.

Къарамы, къаманы ауузуча,
Тиними толтурад табладан,
Джукъласам да, аны ауазыча
Бир ауаз тегюлед тауладан.

Заманга кесими хорлатханма,
Таныгъан — бетимде да окъур.
Сюйюмлю сыфатны унутханма...
Джарыкъны унутамыд сокъур?

Къарангы къартлыкъдан агъарады.
Джел ауузун айырад оджакъдан,
Бир мурат джарыкъгъа чакъырады,
Джюрекни толтуруб джомакъдан.

ТЮБЕШИНУ

1

Тюбешгенбиз, сѣлешмейбиз чырта джукъ.
Шош къарамынг, шош кѣлюмде кѣрюне...
Кѣрюнеди алай узакъ джулдузчукъ,
Кѣкден тюше къара сууну тѣрюне.

Узалыргъа базмайдыла къолларым...
Сюелебиз джюреклегѣ тынгылай,
Къыл джаясы сыламаса къылларын,
Къыл къобуз да тынгылайды ма алай.

Ышарама, ышараса шошуракъ,
Тынгылайбыз аяз айтхан шош джыргъа.
Сюелебиз, ортабызда чокъуракъ
Мияладан, болгъан кибик къабыргъа.

2

Сени излеб келмегенем сахарынга,
Билмегенлей чыгъыб къалдым мен аллынга.
Джаула тюлбюз салам бермей ѳтерге да,
Сен ол тюлсе, мен алгъынча этерге да.

Джангыз тюлсе, сеннге ушаш бир гитчечик,
Бурунчугъун чюйюреди, къараб манга,
О, билмейме, ол насыблы бала кибик,
Дауур эшитмей чыгъамыды джукълаб тангига.

Сен онгиганса, къалмагъанса алгъын кибик,
Ышарсанг да шошлукъ барды сѣзлерингде,
Мен да, къырау ургъан къачхы заба кибик,
Чал башымы эслегенме кѣзлерингде.

Къара кёзле, насыбымы джудузлары,
Непча кере алдагъанла мени ала?
Кёз аллымда къалгъанелле къарамлары,
Джангызлыкъ бла бетден бетге кесим къала...

Кечингенме ол кёзле бла эте ушакъ,
Мен алагъа ийнанаем, ийнанама,
Кука тюлле алгъын кибик, ала бир сакъ
Къарайдыла тегерекге. Къыйналама...

Да тыймайым аллынгы да, ашхы джолгъа...
Этегингден тарта «кетдик» дейд «гинджичик».
Мен къарайма чапракълы, ташлы джолгъа,
Аллымда уа, кюнледеча, белгисизлик.

НЕ ЮЧЮН СЮИДЮМ?

Онглума деб, махтанмайма,
Онгузма деб, джыламайма,
Ийнан анга — халим тюдю гинасыу!
Сайлаб сени суйген эсем,
Суймекликден куйген эсем,
Болаллыкъса джюрегиме сен асыу!

Таиг узатсын сейир гоппан,
Хур джукъудан ичи толгъан,
Сагъышладан заман табма ичерге!
Мен болайым баш сагъышынг,
Джюрегингде нюр алгъышынг,
Ышар меннге, ышаргъанча кюн джерге!

Акылынг бла, сен мийиксе,
Халинг бла уа, сен «кийиксе»,
Ол кийиклик къурумасын элингде!

Сени сүйдүм аны ючюн —
Миллетими намыс күчюн
Көргөнме деб, ариу, сени халингде!

ТАУ ЭЛДЕ ИНГИР

Отарланы Омаргза

Кюн да бата, аяз беле джукъусун,
Онгсунмайын, булут эснеб, керилди.
Аз кызылдым кириуюнде булутну,
Джангы айны алтын тиши көрюндю.

Ханс ийисли, тылпыулары төгюле,
Аязчыкыгъа, ёкюрелле тууарла,
Къобан белляу айтхан шошлукъ сөгюле,
Минг тамакъдан ёкюрелле къаяла.

Джулдузлача джанадыла чыракъла,
Эжну чыгъад Джарыкълукъ юй табадан,
Омар джырлайд. джыры ташны къучакълайд,
Джырда джуртха къайтхан къартча азабдан.

37-чи ДЖЫЛДАН КЕЛГЕН КЪАГЪЫТ

Къабырда кибик турама кесим,
Кёлюм шошлукъдан толгъанды,
Ийнанмакълыгъы сай болгъан эсим,
Ушакъ нёгерим болгъанды.

Хар аякъ таууш, мени тиниме
Джити таш болуб тиеди,

Джаралы тишим, къайтмаз юйюме
Ахыр саламын неди.

Соруугъа алыб баргъанлай мени,
Сыртымдан шок бла тюртелле.
Таза атымы, акъ иннетими,
Къазан къара бла сюртелле.

Меннге айталла: «Джаууса халкъны,
Къагъытха къол сал, «хо» де да!»
Бар эсе аллах, бу мурдарланы
Кечиб къоялмаз кёрде да!

«Къол сал!» — деб, басыб чорт сындыргъалла,
Бармакъларымы сегизин,
Къол салдырыгъа къоюб туралла
Энди ол къалгъан экисин.

Танг белги бере, «чыкъ!» — деген буйрукъ,
Тюрме шошлукъну джарады,
«Джашасын Сталин!» — деб айта биреу,
Ёлюмге кетиб барады.

Мен да тебресем ахыр джолума,
Ким билед, не деб айтырма?
Окъ тийгинчиге, сагъышларымда
Джарлы анама къайтырма.

МЕН СЮЙМЕЙМЕ

«Я не люблю...»

В. Высоцкий

Мен сүймейме, къоллукъну
Мор иннет бла кийгенни.

Мен суймейме боллукъну
Хаман алгъа билгенни.

Мен суймейме джууабы
Табылмазлыкъ джомакъны!
Мен суймейме халкъыма
Тёре боллукъ къонакъны!

Мен суймейме хар джуртха
Джуртумду! Деб айтханны!
Мен суймейме манкъуртха
Саугъаланы такъгъанны!

Мен суймейме бабасы
Этген юйню ойгъанны,
Кеси ючюн баласын
Ексюз этиб къойгъанны!

Мен суймейме мушулдаб,
Терлеб ашагъанланы.
Халкъгъа келген бушуудан
Кери джашагъанланы!

Мен суймейме патчахха
Аккылсыз ийнанганны!
Мен суймейме аллахха,
Джокъду, деген инсанны!

МАРИЯМ

А й ы р ы л ы у

Мени джазгъы тангым, ингил Мариям,
Кёз джарыгъым, дайым джашил дунням!
Бюгюн сени кёрген болса О. Хайям,

Хур кызыладан кѣлю чыгыб барыред,
Эм ариуу джыр кыаласыз кыалыред...
Елюмсюзлюк санга башын салыред!

Огъай, кыобуб келген болса уа Омар,
Ол бла манга дуння болур эди твр,
Анда сыйча, менде да ёхтемлик бар!

Бералмазем закийге да сени, бил,
Саулай дуння анга болса да ёкюл,
Этселе да отха салыб мени кюл!

Бир хыянат джетмез сеннге сауладан.
Ых, дегенни, кёчюрлюкме тавладан,
Атламларым толсала да джауладан!

Анга бир да ишексиз бол, Мариям.
Замай джутмаз ол эсе да — О. Хайям,
Андан овгсуз тюлме, дерге уялмам:

Джылы сёзюнг, джюрегими джылытса,
Ингил бетинг, тылпыуума сылатса,
«Сакъларыкыма», деген сёзюнг джылатса!

Хайям алгъанд джюрегими тёзюмюн,
«Бар, окъу!» — дейд, кече кыссам кёзюмю.
Айт, Мариям, сакъларыкыма сёзюнгю!

Биринчи письмо

Салам, Мариям, мени джарыкъ джулдузум!
Бюгечели боран согъад кыобузун.
Сеннге джетиб кыайтыр эдим, джол узун...

Кесим мында сагышларым Кавказда,
Эсим турад сен чагывчу арбазда.
Итигиз да чабад меннге талмаздан.

Марий, сени кёралмайма борандан,
Атанг чыкъса, бек къркыама мен андан,
Къркыгъан кибик сабийликде кърурандан.

Къалайд? — десенг, Марий, ара сахарда,
Тюше кибик сейнрд мында джашаргъа,
Ушамайды Тебердите, Марагъа...

Мындад къралны болгъан закый баласы.
Москва сахар, халкъ айтыудан эм азы —
Тин байлыкъны оюлмазлыкъ къаласы!

Тюзюн айтсакъ, меничала тюлле аз,
Бири сёз бла къагъад кърджур дауурбаз,
Хайямны да бири джукъгъа санамаз,

Бири чанчад эки кёзю айраннга,
Бири кёзю улутады тубаннга...
Сейирдиле хар барысы да манга.

Бир затны уа ангыладым ажимсыз,
Фахму деген болуучанды ышыкъсыз,
Джаннга джауду, джууукъсуз не танышсыз!

Экинчи письмо

Марий, алдым сени джазгъан писмонгу,
Ба этеме мынга тийген къролунгу.
Джангыз сенсе, джарыкъ этген джолуму!

Джарыкъ джокъду мени санат ишиме,
Ушамайды энди тюнюм тюшюме,
Ийнанмайма бюгюнлюкде кишиге!

Бир-бирледе ийнанмасам кесиме,
Мурдар акгыл келиученди эсиме...
Чинг аллында атлагъанмем терсине?!

Санат иште барды кзуру эки джол:
Суйсенг, кезбау махтау ючюн учуз бол,
Не уа, таза ёл да, сен ёлюмсюз бол!

Бир закий да табхан болмаз ортасын.
Мен а, чыртда кералмайма арасын,
Джарты джолда сюелеме болуб сын.

Джазгъан эди кеб болмайын къарт атам:
«Ёмюр чакълы озгъанында арадан,
Чыгъалмады халкъыбыздан бир адам...»

Къаргъагъанмыд халкъыбызны табигъат?!
Огъай, огъай, фахмулуду джамагъат.
Джанны кюрман этсенг сюед деу санат!

Бюгюн бизде джокъду джанын бераллыкъ,
Табыллыкъ да болур санын бераллыкъ...
Джокъду, Марий, уллу иште орталыкъ!

Ю ч ю н ч ю п и с ь м о

Марий, мени тиним — санат, джаным — сен.
Джолда къалгъан къыйын болуб ёлюмден,
Мен джанымы тебен этдим тинимден.

Кзуллуку ючюн сюймеклигин сатхан джан.
Ол болса да джырчылагъа бюгюн «хан»,
Сатлыкъ ауаз чыгъарыкъды джырындан...

Бек билеме, Марий, аны ахырын —
Джауларымы таша джазар джырларын.
Биреуню да «о-хахай» деб джырларын...

Ала — халкъны махтаб серге ийгенле,
Бирде джылар тиегине тийгенле,
Учузлукъ бла «махтау» кёлек кийгенле!

Джырлагъан а, джау болса да миллетге,
Халкъ табынад «Джуртда джангыз терекге»
Табынганча, сеbeb излеб джюреке.

Тюзлюк джокъду бу ачулу дуняда,
Аны табмай Шекспирде не Хайялда,
Сюелгенем джангыз назча къаяда.

Оноу этдим, ышыкъ излеб кёрюрге,
Кесимден бек бу ышыкъсыз тёлюге.
Тынч тюл эди, Марий, сенсиз ёлюрге...

Таныш излеб кёрдюм бир да гюнахсыз...
Джууукъ табдым болгъанымда мадарсыз...
Кеч, ёлгенни кечген кибик амалсыз...

АКЪ БУЛУМ — АКЪ БАШЛЫГЪЫМ

Эртделеде, джазгъы кюнде.
Кёлюбюзню айта эдик.
Сагъышлада уча бирде,
Бирде джерге къайта эдик.

«...Сюймеклигим чырт орнуидан
Тebмез тауду!» — деген эдим.
«...Сюймеклигим чыммакъ акъды.
Акъ булутча!» — деген эдинг.

Акъ булутну, башлыкъныча,
Таугъа бошчукъ къысхан эдинг.

Зарлыкъ сѣзден, джелден кибик,
Сюймеклигинг учхан эди.

Булут кетиб баргъанлыкъгъа,
Тау кетгенча кѣре эдинг.
Экибизден тюзге-терсге
Сокъур къадар тѣре эди.

Сюеледи сюймеклигим
Энди, къачхы джелле тарай,
Булутланы ичлеринде
Акъны кѣрмей, мыдах къарай.

Саргъалгъанды къачхы джелге
Къаджау тура кѣк джашлыгъым.
Айт, къайдаса, джелле сюрген,
Акъ булутум — акъ башлыгъым?

ДЖАШЛЫКЪГЪА ТЕРТ ТЕРТТИЗГИН

Абазалыланы. Хабибге

1

Шоркъа сууча заман барад, кѣмюгю
Джашлыгъымы баш тюклерин агъарта.
«Тамам талпыб кимден алгъын тюз юлгю?» —
Деген соруу бирде мени джарсытад.

2

Къыйын кюнубюзде джазыкъсыниганла.
Болмайдыла джаныбызгъа дам ала.
Бизге къартлыкъ сынатмайла заманла,
Сынаталла биз бек суйген адамла.

Чагъыр ийнс этген ёхтем алгъышла.
 Джашлыкъдача, ангым сизге табынмаз.
 Кёбден кёб бола баралла танышла,
 Тенглерим а боладыла аздан-аз.

Джазыуума джазыкъгъача къарагъан,
 Мени ёхтем, кёк муратым, къайдаса?
 Джашлыгъымда эркеликден къуралгъан.
 Мени джарыкъ мыдахлыгъым къайдаса?

ПОЛОНЕЗ

Кёкню къара кёкюрегин
 Элия къама узун кесиб,
 Аны къара кычырыгъы
 Джюрегиме урду кесин.

Къоркъуб къара кычырыкъдан,
 Джюрегимден джарыкъ макъам
 Кетиб барад ышыкъ излеб,
 Кетген джазыкъ кибик Джуртдан.

Къайтарыгъа мурат этиб,
 Чакъырама ол макъамны,
 Джутад джюрек ауазымы
 Къара джелни сарнагъаны.

Джелге сининген мутхуз жантур
 Терезеге урад кесин...
 Быллай кече джазгъан болур
 Огинский да «Полонезин»?..

ЗАМАН — АТ

Эмилик ат кирик хыны заманга,
Тынч тую эди джюген салыб миналган,
Кёбге кыйынд джыгъылмайын баралган,
Джангы хали киргинчиге ма анга.

Джукъланмагъанд кюреш отну къарыуу,
Джилтинлери окъла болуб чачыла...
Алкын хынд заман-атны барыуу,
Юренмегенд башласа да ачыла...

Марджа джашла, джыгъылмазча тутайыкъ
Заман-атны джюгенинден, джалындан,
Етерикбиз энтда отдан, джалындан,
Аман кылыкъ алдырмазча къатайыкъ.

Джууаблыбыз хар сабийни аллында,
Къаллай атха миндирликбиз аланы?!
Сынамайыкъ бирибиз да джашауда,
Атасына айыб этген баланы!

ВИКТОР ХАРАГЪА

«Арба кирик барад джашау...»

(Алийланы Шахарбий)

Не болган «джашау» деген арбагъа
Мени джырым джырлансын деб, буюрад.
Мадар болмай башха джырны джырларгъа,
Арбачыны джырын джырлайд джамагъат.

Арбачы да ёхтемлениб ышарад,
Джюгенини да тюз тутаргъа унутуб.
Джанкылычны сюрген кирик, халкъ барад,
Насыб излеб, белгисизге джол тутуб.

Бу болумну эслеб джырлайд бир инсан:
Былай барсакъ, тирелирбиз къаягъа!..
Тюшюрелле аны джашау арбадан,
Баям этиб атын джети дуннягъа.

Чархны джолдан терсейтсе уа арбачы,
Халкъ инджиллиб, даулар азат кюнлени.
Эске тюшюб джолда къалгъан ол джырчы,
Арбачыдан сыйырырла джюгенни.

Халкъ барады джашау деген арбада,
«Чархы — заман, кегенлери — ёмюрле»,
Халкъ барлыкъды кюн сау болуб аламда,
Арбачыла кетерле да келирле...

Хар адам да тенгди джашау арбада,
Джырлай билген къоркъмасын да джырласын!
Халкъ кючю бла джыр къуралсын арада,
Ол джыр халкъгъа къыбламача джарасын!

МУРАТЫНГ ЮЧЮН КЮРЕШ

Алийланы Шахарбийге

Хар башламы кёкюреги джаланды,
Джалам кибик башчы кеме джеллеге.
Ненча джангы мурат толмай къалгъанды,
Джеталмайын джан кюсеген белгиге?!

Тыйгъыч болуб кюреширле, тохтар деб,
Зар джюрекле — тот киритле, сюнгюле..
Мен джангызма, итлик мени хорлар деб,

Эс ташлама муратынгдан тюнгуле,
Джел къалайгъа урса ары бюгуле!..
Сен бар алгъа, маскеле уа юрюле!

Сау болмазлыкъ джара джауунг салмазча,
Сен кесинге кубе ишле тѣзюмден!
Уу сѣзлюге джууаб табмай къалмазча,
Окъ ишлей бил айтыр тюзлюк сѣзюнгден!

Бир кѣзюуге кюнню джабад булут да,
Азат джелле келиб аны чачхынчы.
Хайыр чыкъмаз гурушханы унут да,
Кюреш тюзлюк эшиклени ачхынчы!
Ашыкъ, тенгим, джашлыкъ сенден
къачхынчы!
Ашыкъ, тенгим, саулукъ сенден
къачхынчы!

БИРИНЧИ ТОЛКЪУНДА

Джайгъы Къобанча къобхан заманны
Толкъунларында чулгъана,
Тазалыкъ, кирлик да барады бирге,
Бирча бояугъа булгъана.

Кѣзлери сау да джукъ кѣрелмейди,
Не айыб сора сокъургъа?
Аман, иги да боза бетлиди,
Мадар джокъ джолну окъургъа.

Сыйыналмайын джагъадаи чыкъгъан,
Биреуге бушуу элтеди,
Не уа, ол кесн бир кѣлчюк болуб,
Джокъ болады да кетеди.

Джагъадан чыкъмай алгъа баралгъан,
Ол джетер мурат тенгизге.
Мурат насыбды, насыб къайдады?
Белгисизд алкъын ол бизге...

Заман сюзюлсе, кирлик тюб болур,
Тазалыкъ къалкъыр башына.
Биринчи толкъунда баргъанны джолу
Къыблама болур джашына!

ЮЧ ДЖОЛОУЧУ

1

Ахыр кереча чыкъгъанма джолгъа,
Тубан тюшеди ёзеннге,
Терен ахсына, къарайма алгъа.
Эрикдиргенди ёзенги...

Сюрсем джеталмай, джетсем туталмай,
Баш магъанасын джашауну,
Барама алай, тохтаб къалалмай,
Мен аты болуб джазыуну.

Хар кюнден кюннге, ышанмакълыгъым
Барады налча джукъарыб.
Тохтарыкъ болур «джазыуну аты».
Джолда ташсыныб, не арыб?

Ахыр кереча барама джолда,
Тубан тюшгенди ёзеннге.
Сал агъачдача барама атда,
Тубан ушайды кебиннге.

Къарным да токъду, къайгъым да джокъду,
 Кетиб барама ёзенни.
 Мени кёлтюре, атны бели къой.
 Бюгюлсюн темир ёзенги!

Туугъан кюнюмде къаты тутханем,
 Баш магъанасын джашауну,
 Къурман болайым къурагъан джаннга
 Кийинну бла ашауну!

Хар кюнден кюннге, ышанмакълыгъым
 Бочхамча барад семириб.
 Тохтаб солуйма, хансха быргъайма,
 Орта иликни немириб.

Кюнледе кибик барама джолда,
 Ёзен толады тубандан.
 Бюгюн ийнекле кёб сют берселе,
 Эх, тоярыкъма айрандан!

Тамам ашыгъыб чыкыгъанма джолгъа,
 Тубан тюшеди ёзеннге,
 «Алгъа, алгъа!» — дей, барама алгъа,
 Тубан да истем тюлд меннге!

Школда огъуна тутуб къойгъанем
 Баш магъанасын джашауну.
 Тамадам айтса, сагъыш да этмей,
 Бойсундурлукъма хар тауну.

Хар кюнден кюннге, ышанмакълыгъым
Планымча ёсед мыйикге,
Анга къууаныб, ёрге чыгъыуда
Оздурмам мен таб кийикге.

Мен тер кекире, ёрге секире
Турама башында тауну.
Тауну башына мен тау ишлерме,
Къызгъанмасала махтауну!

ЗАМАНСЫЗЛАЙ КЕЛГЕН КЪЫШ

Алтын джерни белегенча кебиннге,
Замансыз къыш, кирди къачны чегине.
Энди кёб да турмай джерге танг атар...
Къыш сагъышха кирди: (сабыр болду къар)
Ким биледи, ышаныу джокъ, кюн чыгъар,
Керти кючюм келгинчиге, ол хорлар...
Ашыкъгъан суу джетмейд, дейле, тенгизге,
Заман джетсе, кёргюзюрме мен сизге!»
Бир белгисиз къайгъы-сагъыш кибик, къар
Тереклени бутакъларын басыб, хар
Бутакъчыкъ да кетгенчады шеждеге.
Танг болумну джоралайды игиге...
Къыш а, тангны нюрюн теджеб кесине,
Джерге къараб алай айтад: «Терсине
Ишлегелле меннге дери къыш — ханла!
Мен а, джерде джашау этген инсанла,
Джарыкъны да, джылыуну да сезсиеле,
Деб келгенме, бир кесекчик тёзсюнле...
Алдай эсем, шагъат болсун шохум кюн,
Экибиз да бирбиз сизге ма бюгюн!»
Къышны кёзбау сёзлеринден сыйланыб,

Кюн сакълыгъын тас этеди ийнаныб,
Кюрешеди булутладан къараргъа,
Накът кёзле салама деб къарлагъа.
«Бу сууукъчукъ бир джаннга да джукъ этмез,
Джылыу келир, джигитирек тешин тез,
Ол джарауду, толу ийнан сен манга...» —
Деб ышарад кёзбау къыш хар инсаннга.
Башлайд ишин джылтырауукъ сёзледен,
Сууукъ ачыу кетмей къышхы кёзледен.
Ма башлады сууукъ аяз джоргъалаб,
Ийнанганла, игиликте джоралаб,
Сакъладыла тёзюб, къыш а къысды бек,
Тешингенле бузладыла хариб терк.
(Бюгюн джакъ болалмагъанны кесине,
Елсе, киши сала болмаз эсине?)
Бир къауумла лагъымчыла болдула,
Амалсыздан къышха махтау салдыла.
Къаршчы тургъан болса, ол а къышха не?!
Буз кёлу бла урад аны бетине.
Тохтамаса, джагъасындан тутады.
Сюйрейди да шимал таба атады.
Ол да къайтса, сыныб къайтад юйюне,
Тынгылайды джюрегини кююне.

Кюрешсек да булутланы чачаргъа,
Къышха къаршчы болур илму бюгюн джокъ.
Бармыд мадар, джокъмуд, алай джашаргъа —
Кюн джылыудан хар джан болур кибик токъ?!
Халкъым алай айтад: «Тёзген теш ашар»,
Ким сууукъгъа тёзюм табса, ол джашар.
Къысхартайлыкъ джазыл джерге келлигин,
Къышны къара бетли болуб ёллюгюн!

ТЮЕЛЕ

Ата Джуртха элтир джолла кесилиб,
Онглуракъла чыкъдыкъ энтда бир джазгъа.
Тюе джыйын барад къумну тизилиб,
Ала бара болурламы Кавказгъа?

Башчы тюе кёллендиред джыйынын,
Три атлайд, ант этгенча талмазгъа.
Башчы болса, бир оноугъа сыйыныб,
Сюркелиб да джетер эдик Кавказгъа.

Кесинг онгсуз болсанг, кимге не айыб?
Кюн таякъ да — къамчи мында онгсузгъа!
Тюеле уа кетгендиле ташайыб,
Ала джетген болурламы Кавказгъа?

Джол азыгъы боллукъ эсек да джолда,
Кюрешейик башха джуртда къалмазгъа.
Елмей джетген, насыб кёрген, ол анда
Елгенледен салам айтыр Кавказгъа.

Бу джуртсузлукъ барад бизни тюб этиб,
Энтда саулай чыгъарбызмы биз джазгъа?
Елгенлени сыртыбызгъа джюк этиб,
Атланайыкъ, мадар табыб, Кавказгъа!

СУУУТМАЙЫКЪ

Онглу адамны ачыуун къолгъа
Алычандыла онглула,
Эритиб аны, къарыусузлагъа
Бериучендиле онг ала.

Этген ачыуу къарыусуз джанны
Къоркъунч болады ол бютюн,
Сууукъ этеди онглу адамны
Онгузгъа джылы иннетин.

Хар джюрекни да таша джеринде
Бир джукълаб тургъан ачыу бар,
Уянсала уа ачыула бирден,
Джер буз сандыкыгъа терк ушар.

Керти дуня, къысха дуня!
Сууукъ этмейик биз аны!
Сууукъ къабыргъа теджелген джылыу
Джылытмаз тинни не санны!

КЪАРДА АТЫНГЫ ДЖАЗАМА

Мен бек суйген акъ байрам да,
Сен бек суйген акъ байрам да —
Джангы джыл. энди джетеди.
Узакъда болсам да кесим,
Тансыкълыкъ кючлеген эсим
Сени бла ушакъ этеди.

Кёк да акъды, джер да акъды,
Къар сууукъду джумушакъды,
Къарда атынгы джазама.
Сууукъ болса бармакъ учум,
Атынгы джазгъаны ючюн,
Эринлериме салама.

Джашау деген суймекликди,
Джолу тюздю, бирде тикди, —
Сени суйгенли билгенме!

Билдим джюрегимн кючюн,
Сени бек суйгени ючюн,
Аны да артыкъ суйгенме!

БИР СУУУКЪДУ

1

Акъджал боран эсирикден
Ойнакълайды орамлада,
Сен а, юшой, шорбат чыпчыкъ,
Олтураса джангыз кесинг,
Узакъ болмай тереземден,
Наз терекни бутагъында,
Айт, къыйынлы, кимге тансыкъ
Бола болур азгъын эсинг?

Къайдадыла бюгюнлюкде
Сени джайгъы кеф шохларынг?
Арагъыз а энди сизни
Къыш бла джайча башхамыды?
Толмай къалгъан болурламы
Сени ашхы муратларынг?
Огъесе уа, ёхтемликден,
Тининг сууукъ ашхаммыды?

Къыямада чыпчыкъланы
Ышыкълары — джылы шорбат,
Къалгъанлагъа ушамагъан
Бир джанмыса алгъындан да?
Ай, алай а, джангыз къалгъан
Бир кёзюуде къоркъунч болад,
Сууукъдан да, таб атадан
Джылыу табмай къалгъандан да!

Сени кибик джангызлыкъны
Сынагъанла бир кѣбдюле,
О, боллукъду къыйналгъанынг,
Тереземден кир сен юйге.
Бизни сакълагъан бар эсе,
Биз барайыкъ ойнай-кюле,
Эсибизге кемсиз узакъ,
Кемсиз джууукъ джайгъы кюннге.

2

Бу кыш чилле къоймай къутсуз къылыкъны,
Орнатады тинде ийнамсызлыкъны,
Ышыкъ излей абрек чыкыгъан тиниме,
Атланганма джоулмазлыкъ тенгиме.

Юйде джокъду тенгим, аны билеме...
Ачхычым бард, ачама да киреме,
Межгитдеча тазачыкъды ишчиги,
Бир сууукъду, бир сууукъду пешчиги.

Акъ къагъытча кѣрюнеди къабыргъа,
Сагъышымда сѣз джазама шош джыргъа.
Сабыр-сабыр экран бола «къагъытым»,
Андан къараб тенгим — сынган къанатым —
Сѣлешеди: «Сау бол джокълагъанынга...
Шорбат чыпчыкъ болуб джаным юйюнгю
Джокълаучанды. Кѣрюученсе, сен анга
Тѣгюученсе мыдах болсанг кѣлюнгю.
Санларымдан хапар сорма, кѣресе,
Мен кынында тот ашагъан къамадан
Башхам болмай, ма турама тынч-эсен...
Къыйын джашау ашхыд къабыр тынчлыкъдан!
Къыйын джашау — таза джашау — адамлыкъ,

Сен кёрлюксе энтда ненча насыкъны?!
Мыдах болма, туудурады мыдахлыкъ
Кемсизликни — джабрайылын насыбны.
Кемсизликди джюреклени тар этген,
Тар джюрекли келечиси бушууну!
Кенг джюреки хар нени да бар этген,
Олду ара багъанасы джашауну!
Сеничала бу джашаугъа — багъана...
Джауунгу да ышарылыб тут къолун,
Джашаудан да болмаз эди магъана,
Хар адам да билсе кеси болумун.
Аманлыкъны кючюн алгъа кёралгъан,
Сёз бла аны джыкъгъан — борчлу джырчыны,
Ол кюрешге кесин саулай бералгъан —
Олду халкъны тини, сууу, гырджыны...
Алай, халкъдан кесин суйген джырчыны
Айтыр сёзюнг тауусула тебресе,
Билдирирге излемейни ол аны,
Дауур ачад, джаулары уа — ол, мен, сен...
Ашыгъады замансызлай кетерге,
Атын «Азаб чекген шыйых» этерге.
«Шыйых» болма, сен адамча джашаб кет,
Сёз табмасанг, сабийлеге хойнух эт...
Кеси кесин джойгъан олду эм тынч иш,
Ол иш адам баласына — баш беднш!
Бир болгъаед джашар мадар джангыдан,
Къартлыгъымда манга боллукъ таянчакъ
Балалагъа ишлер эдим оюнчакъ,
Манга къабыр къалакъ боллукъ къангадан!
Елген бола кёре эдим акъыллы,
Кишиге уа керек болмайд акъылы.
Бир кёб айтдым, мен бермейме санга дерс,
Дунняда къаладыла джыр бла эс...
Экиси да барды сенде, джигит бол!

Эй, ашыкъма, тутаргъа уа бери джол!
Арт сѣзюмю джюрегинге терен джаз!» —
Дей, узакъдан узакъ кете, бола тас,
«Экран» «къагъыт» бола,

къагъыт-къабыргъа,

Мен къарайма къуруб тургъан тыбыргъа.
Эшикдеча къар джауады джюрекде,
Бир сууукъду, башлагъанма мен бузлай.
Терезеге тие тургъан терекде,
Олтурады шорбат чыпчыкъ джангызлай!
Мен шашаргъа башлагъанма, ай медет!
Джашау деген къалай татлы, сууукъ эд...

3

Тау сахарны келе болур джукъусу...
Бирем-бирем джукъланалла чыракъла,
Джол джанлада сюелелле бирча узун
Акъ кийимли бегеулле-бусакъла.
Илгенгенча, боран къояд джукъусун.
Узун джолум ушамайды узакъгъа.
Терен солуй къышны кюмюш букъусун,
Мен барама джангызлыкъгъа къонакъгъа.

Ашыкъмайын келгенликге, киреме
Патарчыкъгъа, къайтарама эшигин...
Къабыргъада къыл къобузну кѳреме,
Ауаз беред, бард дегенча терслигинг.

Къыл къобузгъа узалалла къолларым,
Бармакъларым къурч къылланы джылата,
Кѳз аллыма келе джашау джолларым,
Акъ тылпыуум патарчыкъны джылыта...

Кетген насыб кьайтырыкьгъа ушамайд,
Сууукьдан да бек кьысады джангызлыкь,
Гюнах ишни этдирирге унамайд,
Ышандыра бир белгисиз джарыкьлыкь.

БИЗНИ СЮРЮУ

Сюрюуюбюз антсын энчи шартларын:
Бизни сюрюу сюрюуледен сюрюудю!
Эркечлени этгенбиз да артларын,
Джюрюуюбюз бирден-бирден джюрюудю!
Аз да алгъа чыкьгъанны,
Энчи сокьмакь салгъанны,
Айыргъанбыз, айырлыкьбыз чатларын!

Бизни сюрюу джут тюлд джемге, биченнге...
Къачдан джазгъа къаудан бла да чыгъарбыз!
Баула джокьну санамайбыз истемге,
Къыш чиллени бойнуу буруб джыгъарбыз!
Тёзюмлюлюкге уа биз,
Чыртданда тергелмезбиз
Мийикледе кийикледен бир кемге!

Не да болсун суудан токьду къарныбыз,
Суу бузласа биз къардан да къабарбыз!
Африкадан эсе кёбдю къарыбыз!
Къардан тоуб, бешден-бешден табарбыз!
Табарыкьбыз кёб кьозу,
Австралияны озуб,
Къууанч эте, кёкге джетер башыбыз!
Бу барыудан барсакь, озуб дунияны,
Туз орнуна шекер не бал джаларбыз!

Бизни балды балы Ахмат къаяны!
Андан джалаб Марсха чыгъыб отларбыз!
Къой джолгъа саллыкъбыз джол,
Истем тюлдю бизге ол!
Джол саллыкъбыз, хорларыкъбыз аламны!

ТЕЗ

Додулань Аскерге

Онглу бабаны ёксюз баласы —
Шам Къарачайым-Малкъарым,
Сени бушууунг башындан басыб,
Кюуге ушайды бу джырым.

Хей, зорлукъ отда къызаргъан халкъым,
Тёште темирча тюйюлдюн!
Бир кишини да къалмазча хакъы,
Белингден эки юзюлдюн.

Онгсузларынгы ачлыкъгъа элтиб
Ёлтюргенлеге тёздюн сен,
Сын ташларынгдан атлаууч этиб,
Теблегенлеге тёздюн сен.

Кёчген хапарны билмей, кёб джашын
Урушдан юйге къайтдыла,
Хар къайтхан джашны юздюрюб башын,
«Сатлыкъ!» — деб, въралгъа сатдыла.

Тёзгенсе, халкъым, таза атынга
Къара тамгъаны ургъанига,
Тёз, халкъым, бююн туугъан Джуртунга
Ёеге санаб тургъанига!

Тёз, таджал халкъым, зауукъ сендеди,
Бек тутсанг тёзген адетни!
Тёз, тёзюм бла ёлчеленеди
Къыйынлылыгы миллетни.

ДЖЫРЛАРЫМ

Къайдадыла мени эски джырларым?
Къалдыламы джашлыгъымы джазында?
Онгсузуна да келмейди чарларым...
Онглулары джаш тёлюню ауузунда.

Къайдадыла мени джангы джырларым?
Турадыла бугъоу кесе сёзлерин...
Азат этиб, бир бек келед джырларым,
Джырларымы сылай мыдах кёзлерин.

Болурламы мени къартлыкъ джырларым?
Табынганлай кетермеми джашлыкъгъа?
Акъ сёзлерин бугъоу кесген джыр — джаным...
Джаралы джан джашаймыды къартлыкъгъа?

«ДЖАШ ПОЭТ»

Джазар кюнле барадыла аз бола,
Элли джылым аягъымдан алгъанды,
Отуз джылны джазыб турдум назмула,
Алай... атым «джаш поэтлей» къалгъанды.

«Джаш поэт» сёз — фахмусузгъа садакъа,
Аны нги билемилле адамла?!

Поэтледе болмайдыла джаш не къарт,
Боладыла игиле бла аманла.

Бу «джаш поэт» деген сёзню энди мен,
Ёлюм сёзге эгнз къарнаш этгенме,
Отуз джылны чыкъмагъанча тюремеден,
Ийнамымы ахырына джетгенме!

Базалмайма саулугъума бюгюн мен,
Къарт поэтле, сизге саулукъ теджейме!
Джер бешикге мени бёлей сёлешген,—
Поэт ёлдю деб айтмасын, тилейме.

ТЫНГЫСЫЗ КЕЧЕ

Абазалылары Мухаммагха

Кюрешелле итде орамда юрюшюб,
Къарыусуз кёрген атча юркеди эсим,
Сынчыкълай башласа джюрекни джюрюшю,
Джетнученди къайгъы да сакълатмай кесин.

Эсиме келдиле ол калак джылларым,
Юйсюзлюк итлегеча танышды манга,
Къарачай шахарны ол къысха джолларын,
Атламла бла санаб да чыкъгъанма тангнга...

Мен алай изледим тюзлюкню гунахсыз,
Халкъымы къууанчын кесекчик да кердим...
Хорланган юзюкню джырчысы да джакъсыз
Болгъанын мен къалай кечигиб эсгердим.

Джыл джылдан бекден бек къатылгъанча
къышла
Кёрюнелле манга, сууута ангымы.
Заманны асхатхан, къаратон сагъышла,
Сиз нечик узайтасыз атар тангымы.

ТЕРТИЗГИНЛЕ

Уллу къуллукъчу болур ючюниге,
Керек тюлдю терен баш,
Бек эслеб сёлеш, азыракъ ышар,
Берме халкъынга кёз-къаш.

Бир китабха бир китаб
Къошакъ болуб сатылад,
Тюкенден чыкъса да таб,
Багушлада атылад.

Тирмен чархны бургъан суудан не хайыр,
Тирмен мюрзеуден толмаса?
Сууча саркъгъан ариу сёзден не хайыр,
Айтылгъанча иш болмаса?

«Тиширыугъа къатын болма, болсанг тёз»,
Не азабды тиширыуну гырхысы?!
Къалкъысанг да къарайдыла эки кёз,
Къарагъанча шокну эки быргъысы.

Джукъуну да санагъанма азабха,
Джукълатмайын чыгъарады шай тангига...
Ийнанырым бир бек келед бир затха,
Таб ийнанныкъ эсем да мен шайтаннга!

ЭКИТИЗГИНЛЕ

Ийне бла кую къазган
Кибик, кыйынды назму джазгъан.

Гиджах джашау хаман бола баргъанлыкъгъа сир,
хар ёмюрню аты башха, магъанасы бир.

Чагъыдий болса элге бий,
Закийни этер чагъыдий.

Къагъытха къараб сёлеширик эсенг,
Къабырыма келиб да кыйналма сен.

Къоркъакъгъа окъду джауну сёзю.
Эки шокъ быргъы — кёзю.

Халкъны эки юлешген — халкъны джауу,
Башха халкъ бла кюрешген — Джерни джауу.

Онглу адамы джутдуруб джерге.
Бирле сюелле «тенгимед» дерге.

Бир къауумгъа. этмесенг да аманлыкъ,
Джауса, онглу болуб этсенг адамлыкъ.

Бетсизден уялыб сыласанг бетни.
Джарты болады кесниги бетинг.

Аты болмагъан, эшегин махтар.
Мухар адам да. ашхынын махтар.

Болуб сеисиз, билдим сени
Мениге кемсиз кереклинги.

Сюймеклигине ёкол
Изледи да, этди кюл.

«Ушай эсе сени джанынг джалыннга»,
Есе барсанг ыйлыгъырса халкъыннга.

Халкъны сатыб саугъа алгъан «къанау ит».
Харам болсун санларыннга анга сют!

Ол намысха сыйына,
Махтау къошду сыйына.

Ата Джуртха тутсанг джол,
Арымайды аякъ, къол.

Ийнаныгъыз, ол да тюлдю кем сизден.
Насыб деген къача болур кемсизден.

Къыйнала билгениме
Къууаныб джашайма мен.

Заран джетиб къуу болмаса бутакъ кеси,
Къуу чапракъгъа бёлюнмейди аны эси.

Эм ачы ёлюк ма бу дуняда —
Джылар адамы болмагъан адам.

Болумну билмесенг, оноучу болма,
Джангы къатынлы бла джолоучу болма.

Оядыла, оядыла топракъ башлы юйлени,
Тюненесин, тамбласын оядыла миллетни.

Насыблы халкъны баласы эсенг,
Ата Джуртунгда нек туумадыннг сен?

БАШЛАРЫ

Чекчи джашны джыры	3
«Губада» сагъышла	4
Госпиталда	4
Юрениуледе	5
Къарауулда тансыкълау	6
Письмо джаз	6
Ес тайчыгъым!	7
Джайгъы ингирде	7
Дангыл тюзде	8
Къобан	9
Къышхы оюула	10
Сууукъ джокъду	11
Тинимдесе	11
Сангыраумуд джюрегинг?	12
Турнала	12
Джарты насыб	13
Биченликде	14
Езенде кёл	15
Адежде	15
Ахыр белги	17
Къызны сарыны	18
Суучукъча кетдиле	19
Ахыр салам къагъытла	20
Ийнар	21
Чакъырады Къарт Джурт	22
Лермонтовгъа	23
Къартны хапарындан юзюк	23
Бушуу	23
Джырчыны ашырыу	24
Батчаланы Муссагъа	25
Батчаланы Муссагъа	26
Тюйюшюрге юрениу	26
Ерге чыгъыу	27
Белгиле	28
«Ингил май...»	28
Белгисиз джолда	29

Башладым	29
Аскерчини джазыуу	31
Джангырыу	32
Джангурну тубюнде	32
Джолоучу	32
Къадырланы къайгъылары	34
Сатылгъан тенглик	36
Осият	37
Джылны джюрюшю	40
Къызны кююю	44
Къачхы кечени макъамлары	45
Тюбешиу	46
Не ючюн суйдюм?	47
Тау элде ингир	48
37-чи джылдан келген къагъыт	48
Мен суймейме	49
Мариям	50
Акъ булутум — акъ башлыгъым	55
Джашлыкъгъа тёрт тёрттизгин	56
Полонез	57
«Заман-ат...»	58
Виктор Харагъа	58
Муратынг ючюн кюреш	59
Биринчи толкъунда	60
Юч джолоучу	61
Замансызлай келген къыш	63
Тюеле	65
Сууутмайыкъ	65
Къарда атынгы джазама	66
Бир сууукъду	67
Бизни сюрюю	71
Тёз	72
Джырларым	73
«Джаш поэт»	73
Тынгысыз кече	74
Тёрттизгинле	75
Экитизгинле	75

Альберт Магомедович Узденов

Родник

Книга стихов

На карачаевском языке

Редактор А. И. Кубанов

Художник В. В. Сиротина

Художественный редактор М. М. Папшурова

Технический редактор Н. С. Прыткова

Корректор Р. И. Джубуева

ИБ № 2633.

Сдано в набор 02.08.90. Подписано к печати 03.01.91.
Формат 70X84 1/32. Бумага офсетная № 2. Гарнитура «Новогазетная». Печать высокая. Усл. печ. л. 2,7. Усл. кр.-отт. 3. Уч.-изд. л. 3. Тираж 2000 экз. Заказ 3224.
Цена 30 коп. Ставропольское книжное издательство, Карачаево-Черкесское отделение, 357100, Черкесск, пл. Кирова, 23, Дом печати. Карачаево-Черкесское полиграфобъединение, 357100, Черкесск, Первомайская, 47.

У—34

Узденов А. М. Родник. Ставроп. книжное изд.,
Карачаево-Черкесское отд., 1990 — 80 с.

ISBN 5 — 7644 — 0490 — 8.

Стихи Узденова А. М., переложенные в музыку самим автором, получили широкую популярность. Лирический герой автора — человек мужественный и крепкий, он непримирим со злом, полон доброты, энергии и влюбленности в жизнь. Стих произведений упруг, энергичен, разнообразен по ритму и насыщен образностью.

84 (Кара) 7—5

У 4702280200—76 67 — 91

М 159 (03) — 90

